

Олексій Муковіз,

*д. пед. н., професор кафедри теорії початкового навчання
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК НЕПЕРЕРВНОГО ПРОЦЕСУ

Дистанційне навчання (ДН) у системі неперервної освіти вчителів початкової школи – це міждисциплінарна педагогічна категорія, яка характеризує ступінь індивідуалізованості, інтенсивності й контрольованості, підпорядкована цілям професійного розвитку самостійної пізнавальної діяльності педагогів засобами інформаційно-комунікаційних технологій за опосередкованої взаємодії (синхронної та асинхронної) з віддаленими один від одного учасниками навчального процесу під керівництвом викладача-тьютора.

Провідною передумовою становлення ДН в освіті є динаміка результатів науково-технічної революції, стрімкий розвиток на цій основі інформаційного суспільства, швидке старіння знань, отриманих фахівцями в навчальних закладах тощо. В історичній ретроспективі ДН формувалося на базі здобутків заочної та кореспондентської форм навчання, але воно має й певну специфіку – передусім, це можливість підтримувати постійне спілкування суб'єктів освітнього процесу за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечувати їх прямий доступ до бази знань, оптимізувати різновиди самостійної роботи. Особливими сутнісними характеристиками ДН науковці вважають його відкритий характер, доступність широкому колу осіб (у тому числі дорослих як суб'єктів освіти, фахівців різних галузей, зокрема педагогічної), значна гнучкість (відповідно до мети і завдань у ДН є різновиди комбінацій використання кейс-технологій, посібників, телебачення, радіо й мультимедійних матеріалів, форм і способів індивідуального спілкування

викладача із студентом).

Як предмет дослідження ДН в Україні ще перебуває в центрі наукового дискурсу. Дослідники успішно вивчають світовий досвід у галузі ДН, розробляють (насамперед в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України) його загальну методологічну й теоретичну базу (закономірності, принципи і напрями використання в освітньому просторі), з'ясовують необхідні і достатні умови якісного функціонування центрів ДН, організації цього процесу в різнопрофільних вищих навчальних закладах (ВНЗ), накопичують відповідний практичний досвід. Певні здобутки в цій сфері мають науковці педагогічних ВНЗ та інститутів післядипломної педагогічної освіти. Проте організація ДН в цих освітніх закладах країни ще не має цілісного характеру. Як правило, його використовують локально як окрему форму професійно-педагогічної підготовки (переважно це післядипломна освіта, підвищення кваліфікації); педагогічну технологію у викладанні деяких дисциплін; засіб активізації просвітницької діяльності тощо.

Провідними тенденціями розвитку ДН в педагогічній теорії та практиці є такі: поглиблення його зв'язку з модернізацією педагогічної освіти на сучасній науковій базі; проектування й реалізація в цілях «довічного навчання та виховання населення»; використання як засобу забезпечення швидкої реакції на результати світових глобалізаційних та інших процесів; підвищення якості навчально-методичного забезпечення організації ДН.

Системними вимогами до вчителя початкової школи в умовах ДН є інноваційна спрямованість його особистості та готовність до інновацій у професійно-педагогічному бутті; готовність до міжособистісного діалогу з організатором і суб'єктами навчального дистанційного процесу; всебічна компетентність у питаннях психології і педагогіки професійної самоосвіти і самовиховання, психології особистості та теорії й технології ДН; здатність до розширення і поглиблення досвіду творчої саморозвивальної діяльності.

Сукупність вимог стосується категорії *готовності вчителя початкової школи до ДН в системі неперервної освіти*, структуру якої визначаємо як

інтегральну властивість особистості, що відображає цілісну взаємодію мотиваційно-ціннісного (поглиблення усвідомленості потреби в опануванні теорією і технологією ДН засобами самоосвіти на самоцінному рівні), когнітивного (сформованість особистісно присвоєних знань сучасних інформаційних технологій навчання, основ його організації в початковій школі, способів фахової діяльності на основі інформаційно-комунікаційних технологій в цілях професійного становлення та саморозвитку) й операційного (комплекс майстерних дій і операцій, пов'язаних із використанням технологій ДН у професійній діяльності) компонентів.

Основні особливості організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи: зміщення пріоритетів із викладання на самостійну пізнавальну діяльність учителів початкової школи; загострення потреби у формуванні готовності вчителів початкової школи до ДН (забезпечення їх обов'язкової комп'ютерної грамотності як суб'єктів освітнього процесу); зміна способів взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, зумовлена появою відповідних засобів технологій ДН; гнучкість організаційних форм і методів відповідно до рівнів актуальної готовності педагогів до ДН, часу і місця проведення занять.

Актуалізовано факт відсутності системного характеру ДН вчителя початкової школи як результат необґрунтованості відповідної системи в науково-педагогічній теорії.

Для теоретико-методологічного обґрунтування системи ДН у неперервній освіті вчителів початкової школи спроектована її модель (рис. 1).

Вона дозволила виявити взаємозв'язки всередині об'єкта моделювання, відобразити їх графічно, зосередити увагу на вирішенні основних завдань, логічно спрогнозувати ДН. Компоненти моделі взаємопов'язані, наприклад, теоретичні основи функціонування системи ДН вчителів початкової школи визначалися на засадах методологічних підходів: андрагогічного, системного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного й технологічного.

Рис. 1. Модель ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи